

Elżbieta Jeżewska

Artysta malarz Rafał Hadziewicz (1803-1886) - przed wystawą monograficzną

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 22, 78-89

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ELŻBIETA JEŻEWSKA

ARTYSTA MALARZ RAFAŁ HADZIEWICZ (1803-1886) – PRZED WYSTAWĄ MONOGRAFICZNĄ

Rafał Hadziewicz urodził się prawdopodobnie 13 X 1803 roku, nieopodal Biłgoraja, w Zamchu, jako syn Marcina Hadziewicza herbu *Wieniawa* i Juliany z Dekąńskich herbu *Sas*; zmarł 7 IX 1886 roku w Kielcach, a pochowany został w Warszawie.

W dzieciństwie uczył się malarstwa u malarza Taraszkiewicza (imię nieznane) – być może malarza cechowego? Od 16 roku życia uczęszczał do Szkoły Zamoyских w Szczebrzeszynie, następnie od 1822 roku studiował malarstwo w Warszawie – w Oddziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Warszawskiego, pod kierunkiem Antoniego Brodowskiego i Jana Antoniego Blanka. W roku 1829, po otrzymaniu rządowego stypendium, wyjechał na dalsze studia do Dreżna, później do Paryża, gdzie został uczniem Jeana Antoine’a Grosa w Akademii Sztuk Pięknych; korzystał też z wykładów z zakresu teorii sztuki.

W latach 1831-1833, jako stypendysta, pracował w różnych miejscowościach we Włoszech: w Rzymie, Genui, Modenie, Parmie, Neapolu i Wenecji. Wiadomo, że zwiedzał kościoły i muzealne galerie, kopiując obrazy mistrzów malarstwa nowożytnego: sztalugowe i freski, oraz rzeźby i pomniki. Bywał też w „otwartych” pracowniach wybitnych artystów, np. rzeźbiarza Bertela Thorvaldsena (twórca warszawskiego pomnika księcia Józefa Poniatowskiego, stąd pokazowi dzieł Thorvaldsena w Polsce w latach 1994-1995 towarzyszyły m.in. rysunki rzeźb autorstwa R. Hadziewicza).

Od początku 1834 do połowy 1839 roku malarz mieszkał w Krakowie. Tutaj ożenił się z Anastazją Głowacką, jedną z siostr pejszażyisty Jana Nepomucena Głowackiego. Starał się o nominację na profesora malarstwa w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych, lecz jej nie otrzymał (prowadził jednak tam zajęcia w zastępstwie W. K. Stättlera). Rozwinął za to samodzielną działalność zawodową, przyjmując zamówienia na obrazy o różnorodnej tematyce. W Krakowie również pogłębił swą wiedzę historyczną (wraz z kostiumologią), przydatną w scenach z dziejów Polski i Litwy (serie rysunkowe i akwarelowe). Zwiedzał też miasto i jego okolice rysując weduty z motywami zabytkowych budowli oraz sceny rodzajowe o tematyce wiejskiej zgodnie z gustami epoki; zawędrował m.in. do Chęcina (*Ruiny zamku w Chęcinach* w zbiorach Ossolineum we Wrocławiu). Bywał gościem Pawlikowskich w Medyce.

W roku 1839 został zobligowany do wyjazdu do Moskwy tytułem odpracowania zagranicznego stypendium. Tam uczył rysunku w Uniwersytecie Moskiew-

skim, następnie (od 1841) w Strogonowskiej Szkole Technicznej. Jesienią 1844 roku powrócił do Warszawy. Od roku 1845 roku wykładał rysunek, malarstwo i historię sztuki w nowo powołanej Szkole Sztuk Pięknych. Po powstaniu styczniowym, po zamknięciu szkoły, aż do 1871 roku uczył w warszawskiej Klasie Rysunkowej. Miał wielu uczniów, m.in.: Wojciecha Gersona, Józefa Szermętowskiego, braci Maksymiliana i Aleksandra Gierymskich, Leona Wyczółkowskiego. Uczniem jego był też Aleksander Rycerski, późniejszy konserwator barokowych obrazów Tomasza Dolabelli w kieleckim pałacu biskupów krakowskich.

Wiele dzieł Hadziewicza o tematyce religijnej powstało w Warszawie. Od roku 1871, będąc na emeryturze, przebywał w Kielcach z żoną, tutaj bowiem mieszkała siostra Anastazji Hadziewiczowej – Stefania z Głowackich, żona Feliksa Jarońskiego, pianisty i kompozytora. Po śmierci malarza i jego żony, spadek odziedziczyła kielecka rodzina Jarońskich (w tym rysunki i obrazy, z których większość znalazła się później w Muzeum Narodowym w Kielcach).

Artysta jest notowany w encyklopediach i słownikach sztuki oraz w kompendiach poświęconych dziejom kultury i sztuki, m.in. Warszawy, Krakowa i Kielc¹. Życie i dzieła malarza były tematem pracy magisterskiej Pawła Morawskiego, powstałej na UJ w 1954 roku, a monografię Hadziewicza opracowała w 1961 roku Jadwiga Puciata-Pawłowska².

Rafał Hadziewicz należy do grona artystów ważnych dla kultury i sztuki Polski XIX wieku, w tym także dla Kielc. Już od około 1850 roku był jednym z wyróżnianych przez Tomasza Zielińskiego, naczelnika powiatu kieleckiego (wówczas gubernia radomska) i założyciela-właściciela pierwszej w Kielcach galerii sztuki. Należał do mistrzów malarstwa tworzonego w zaciszu atelier. Swoje prace prezentował publicznie od 1823 roku; angażował się również w organizację i działalność stołecznego Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych, na co wskazuje obraz *Wystawa sztuk pięknych w Warszawie w 1828 roku* pędzla Wincentego Kasprzyckiego (zbiory Muzeum Narodowego w Warszawie). Towarzystwo urządziło mu pośmiertną (1887) wystawę obrazów, a rzeźbiarz Bolesław Syrewicz uwiecznił malarza w marmurowym popiersiu epitafijnym, w kościele karmelitów pw. św. Józefa w Warszawie (model gipsowy rzeźby w Muzeum Narodowym w Warszawie).

Hołdował ideom klasycyzmu i neoklasycyzmu; krytycy sztuki widzą w jego twórczości także wpływy malarstwa „nazareńczyków”. Był głównie malarzem, ale i do rysunku przykładął dużą wagę, jak większość akademików. Rysował po to, aby „krystalizować” ideę tworzonego dzieła i przygotować jego najwymowniejszą formę, np. wyraz twarzy czy gest dłoni. Wykonywał również grafiki, które stanowiły margines jego twórczości. Wspomnieć należy, że według jego rysunków grafiki wykonywali też: Kajetan W. Kielisiński i warszawski zakład litograficzny Maksymiliana Fajansa. Hadziewicz podejmował różnorodną tematykę, ale mistrzostwo osiągnął w portretach i scenach według Starego i Nowego Testamentu. Malował chętnie olejno na płótnie, idealizując upozowanych statycznie modeli. Stosował harmonijny koloryt oraz światłocień, który nie zacierał wyrazistej formy. Uważany za eklektyka, był przedstawicielem historyzmu, zapatrzonym na „wielką” sztukę włoskiego renesansu i baroku różnych szkół. Podziwiał

¹ Zob. literatura

² Tamże

i uznawał za idealne dzieła, takich artystów jak: Rafael Santi, Tycjan, Paolo Veronese, Luca Giordano, Giorgione, Andrea del Sarto, Bracia Carracci, Guido Reni, Francesco Solimena, Parmigianino czy Domenichino.

W latach 1871-1886 Rafał Hadziewicz mieszkał wraz z żoną w Kielcach, jednak personalną obecność artysty w mieście wyprzedziły jego obrazy. Do kieleckiej galerii sztuki Tomasza Zielińskiego trafił *Portret Stanisława Staszica* jako ministra stanu z 1825 roku (znany tylko z ikonografii i opisów). Ksiądz Stanisław Staszic, uczony popierający rozwój górnictwa i hutnictwa, był także jednym z mecenasów młodzieńczego Hadziewicza. W Kielcach do dziś zachowały się obrazy kościelne artysty w kaplicy dawnego szpitala św. Aleksandra: *Niepokalane Poczęcie*, *Święty Wincenty a Paulo* oraz motyw z *Pasji Chrystus przy kolumnie* (rysunkowy szkic w zbiorach Działu Rycin naszego muzeum MNKi/GR/343). W Kielcach w 1871 roku powstał również *Portret Skrzyńskiego*, sygnowany i datowany, znajdujący się w Muzeum Narodowym w Szczecinie.

W wyniku przeprowadzonej kwerendy ustalono, że obrazy, rysunki i grafiki Hadziewicza znajdują się w przeszło 40 miejscowościach w Polsce, we Lwowie i okolicach Kijowa, jako wyposażenie kościelne (obrazy o treści religijnej) i jako dzieła w liczących się kolekcjach muzealnych i w bibliotekach, a także w zbiorach prywatnych³. Zachowały się, co ważne, również jego szkicowniki w Muzeach Narodowych w Krakowie i Warszawie.

PRACE ARTYSTY W MUZEUM NARODOWYM W KIELCACH

W zbiorach artystycznych muzeum prace autorstwa Rafała Hadziewicza znajdują się: w Dziale Malarstwa i Rzeźby 26 obrazów olejnych z lat 1824-1885 (według datowań autorskich na obrazach)⁴ oraz w Dziale Rycin 122 rysunki. Najokazalsze obrazy tego artysty eksponowane są stale w *Galerii malarstwa polskiego i europejskiej sztuki zdobniczej*. Ponadto muzeum przechowuje archi-

³ Miejscowości, w których znajdują się dzieła artysty, ustalono na podstawie pisemnych kwerend z lat 1990-2003

Zbiory kościelne (według dawnego układu administracyjnego w Polsce):

Częstochowa, Dziektarzewo (d. pow. Płońsk), Grodzisk Wielkopolski (d. pow. Nowy Tomyśl, Poznańskie), Grójec k. Warszawy, Humań k. Kijowa, Jabłoń Kościelna k. Wysokiej Mazowieckiej, Jasienica (d. pow. Ostrów Mazowiecka), Kampinos (d. pow. Sochaczew), Kielce, Koło (d. pow. Konin), **Kraków**, Leśniów k. Zarek (d. pow. Zawiercie), Lisów k. Buska, Lublin, Łabunie k. Zamościa, Łukowa k. Biłgoraja, Międzyrzecz Podlaski, Nieborów (d. pow. Łowicz), Olkusz, Owruć k. Kijowa, Pilica (d. pow. Olkusz), Piotrków Trybunalski, Pułtusk, Sitaniec, Szczeczebrzeszyn, Siemkowice k. Wielunia, **Warszawa**, Witów (d. pow. Piotrków Trybunalski), Wójcin k. Paradyża (d. pow. Opoczno), Włocławek, Wołyń k. Radzyna Podlaskiego, Wrzos k. Radomia, Zamość

Kolekcje muzealne i zbiory prywatne:

Katowice, **Kielce**, Kórnik k. Poznania, **Kraków**, Lublin, Piotrków Trybunalski, Poznań, Rzeszów, Szczecin, **Warszawa**, **Wrocław**, Zakopane, Zamość; **Lwów** (Lwowska Galeria Obrazów)

⁴ Zob. wykaz dzieł artysty w Dziale Malarstwa i Rzeźby MNKi; obejmuje wyłącznie prace omówione w tym komunikacie

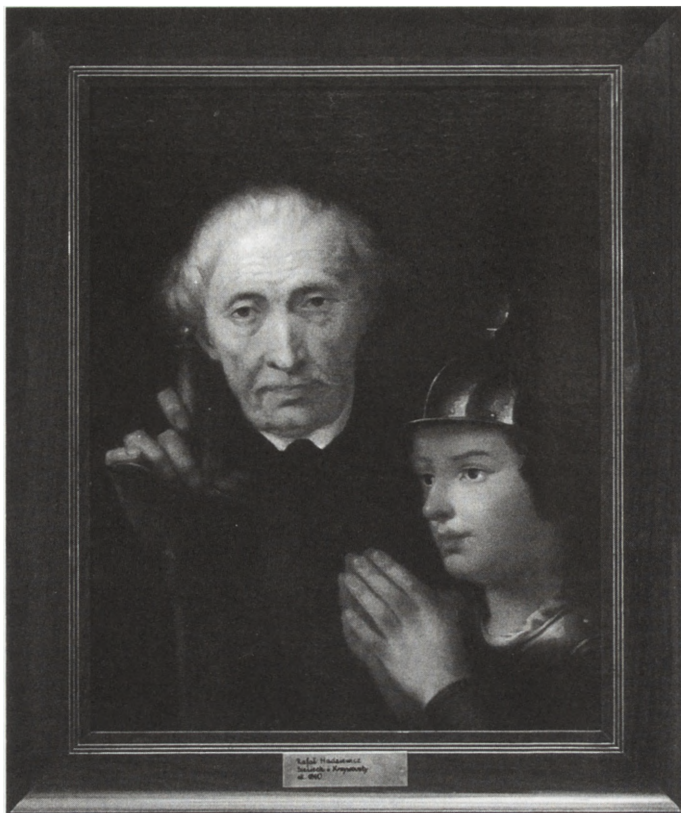
1. *Święty Jan Chrzciel*, l. 1831-1834, nr inw. MNKi/M/153

walne fotografie artysty: jego samego i w gronie uczniów (Dział Malarstwa i Rzeźby) oraz tłok pieczętny z herbem rodzowym „po mieczu” *Wieniawa* (Dział Historii).

Posiadamy dwa *Autoportrety*⁵, popiersia malarza – młodszego oraz w wieku dojrzałym, a także portrety osób z bliskiego kręgu rodzinnego malarza z lat 30. XIX wieku do 1885 roku, np.: *Portret żony w stroju ślubnym* – Anastazji z Głowackich Hadziewiczowej; *Portret Ludwiki Gropplerowej* – drugiej obok Stefanii Jarońskiej [wcześniej uważany za wizerunek Tekli z Głowackich], szwagierki malarza i żony Henryka Gropplera, kuzyna Jana Matejki; *Portret Floriana Jarońskiego* – młodego chłopca, syna Feliksa i Stefanii w mundurku ucznia, z pieskiem na kolanach, obraz namalowany zapewne na początku pobytu w Kielcach oraz *Portret Jadwigi Głowackiej* – kolejnej szwagierki arty-

⁵ Do najbardziej nastrojowych, wcześniejszych studiów portretowych Hadziewicza (okres krakowski) należy rodzajowy *Autoportret z żoną przy fortepianie* z 1836 roku, przechowywany w Muzeum Narodowym w Krakowie, na którym artysta uwiecznił się z malarską paletą obok muzykującej Anastazji

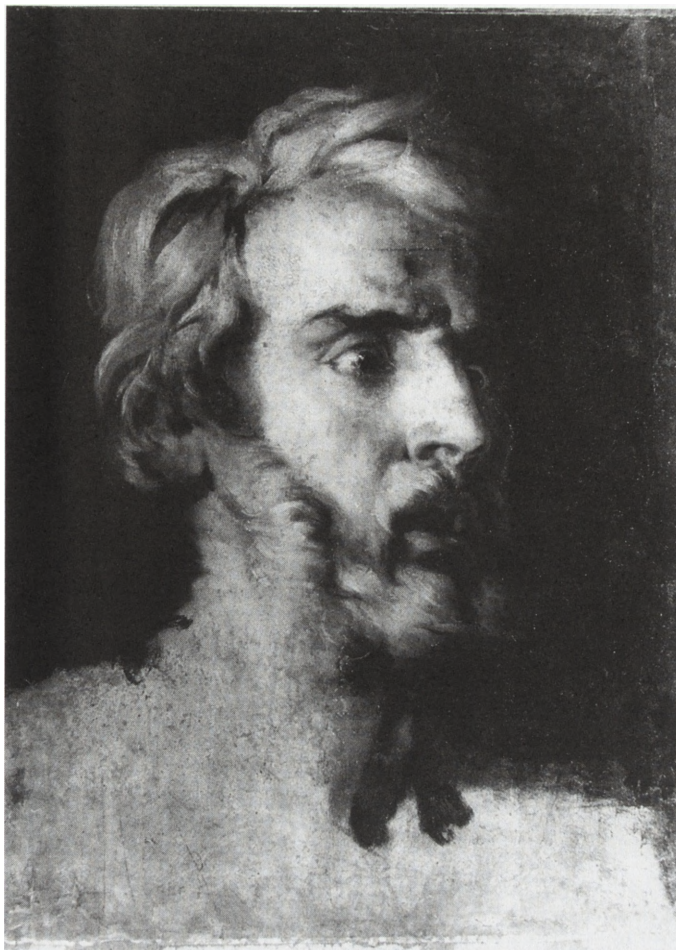
2. *Sieciech i Krzywousty*, l. 1833-1835, nr inw. MNKi/M/151

sty, wizerunek powstały w Kielcach. Do alegorycznych należy pozyskany przez muzeum obraz pt. *Sieciech i Krzywousty* – portret ojca artysty Marcina Hadziewicza (jako Sieciech dzierżący miecz) z synem w wieku dziecięcym; obraz jest repliką autorską.

Na wystawach w kieleckim muzeum prezentowane były również sceny religijne i starotestamentowe, m.in. *Zuzanna i starcy* oraz *Madonna z Dzieciątkiem*.

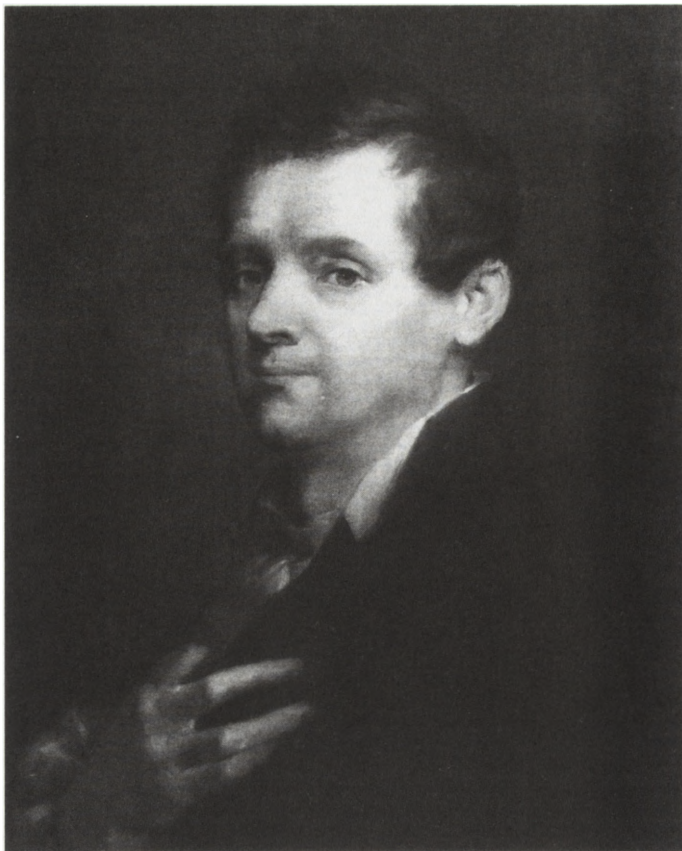
O rozpiętości zainteresowań artystycznych Hadziewicza świadczą inne jego prace przechowywane w naszym muzeum. W Dziale Rycin znajdują się dwa szkice; jeden z nich (sygnowany, 1834) odnosi się do sceny z dramatycznych dziejów hrabiego Ugolino della Gherardesca, dyktatora Pizy w XIII wieku, który, po klęsce Pizy w starciach wojennych z Genuą, był więziony z synami i wnukami, aż do śmierci z głodu. Z kolei w Dziale Malarstwa jest olejna wersja *Ugolino – studium głowy męskiej*. Jest to wizerunek fizjonomii mężczyzny z bujnym zarostem, i przerażonego. To jedna z najbardziej dramatycznych – obok pasyjnych – kompozycja Hadziewicza, ukazująca zastygły ból na twarzy bezradnego ojca, który patrzył na śmierć swoich dzieci. Temat „Ugolino” był modny w klasycyzmie XIX wieku, np. grupę uwięzionego z rodziną hrabiego wykonał też znany europejski rzeźbiarz Jean-Baptiste Carpeaux w latach 1859-1861.

3. *Ugolino*, ok. 1834 r.,
nr inw. MNKi/M/160

Do charakterystycznych dla Hadziewicza obrazów należą w kieleckim muzeum kopie zminiaturyzowane dzieł wielkich mistrzów rangi europejskiej. Dla akademików kopiowanie wybitnych, uznanych dzieł nowożytnych było bowiem równie podniosłym procesem artystycznym, jak tworzenie dzieł własnych, a kompilację uznawano za dowód studiów nad niedościgłym wzorcem, oryginałem. Hadziewicz skopiował, z pewnością we Włoszech, renesansowy obraz Tycjana – ***Wstąpienie Marii do świątyni (I)***, znajdujący się do dziś w Muzeum Akademii Sztuk Pięknych w Wenecji; replikę tę wykonał w dwóch fragmentach. Temat powtórzył, kopiując inny wenecki, tym razem barokowy obraz Luca Giordano – ***Wstąpienie Marii do świątyni (II)*** z kościoła S. Maria della Salute. Skopiował też renesansowy, wielobarwny obraz ***Święty Jan Chrzciel*** pędzla Paolo Veronese (obecnie w muzealnej kolekcji rzymskiej Villa Borghese), ukazujący proroka Jana, pustelnika a zarazem wybrańca bożego, przygotowującego się do chrztu Chrystusa, brodzącego w wodach rzeki Jordan. Obraz ten do muzeum trafił dzięki legatowi Ludwika Wiktora Kielbassa w 1956 roku. Muzeum posiada też olejną, „gabinetową” replikę Hadziewicza – dzieła Tycjana

4. *Autoportret*, l. 1834-1839, nr inw. MNKi /M/140

Zabójstwo św. Piotra Męczennika z Werony z 1530 roku, oryginał którego spłonął w Wenecji w 1867 roku. Inne obrazy Hadziewicza ukazują świętych patronów i orędowników, np. ***Świętego Izydora*** – patrona rolników, podczas modlitwy na polu, czy ***Świętego uzdrowiciela – św. Walentego?*** Na renowację czeka ***Sybilla*** z 1826 roku, obraz uważany za hipotetyczny portret matki malarza.

Wśród prac wiązanych z R. Hadziewiczem w Dziale Rycin są też: akty anatomiczne i studia gestów postaci, portrety, sceny mitologiczne, historyczne, według Starego i Nowego Testamentu, dotyczące kultu Maryjnego, z dziejów świętych i sceny rodzajowe świeckie.

Kończąc to krótkie omówienie dzieł Rafała Hadziewicza w naszych zbiorach, należy dodać, że właśnie w Kielcach jest przygotowywana wystawa monograficzna artysty.

5. *Madonna z Dzieciątkiem*, ok. 1850 r.,
nr inw. MNKi/M/150

PRACE RAFAŁA HADZIEWICZA W DZIALE MALARSTWA I RZEZBY MNKI, OMÓWIONE NA SESJI

Sybilla (portret Julianny z Dekąskich Hadziewiczowej?), 1826 r., olej na płótnie, 58,7 x 50 cm, sygn. na odwrocie: *Rafał / Hadziewicz / . 1826*, zakup w 1957 r., nr inw. MNKi/M/138
Lit.: Puciata-Pawłowska, s. 219-220, il. 3; *Zbiory malarstwa*, poz. kat. 42

Święty Jan Chrzciciel kopia obrazu P. Veronese, l. 1831-1834, olej na płótnie, 46 x 35,5 cm, dar L. W. Kielbassa z 1956 r., nr inw. MNKi/M/153

Lit.: Puciata-Pawłowska, s. 248, il. 15; *Zbiory malarstwa*, poz. kat. 44; Głowacki, Modrzejewska, Ozdoba-Kosierkiewicz, poz. kat. 14; *Słownik artystów*, s. 7; Herrmann-Fiore, s. 123, il.

Wstąpienie Marii do świątyni (I), dwie kopie dwu fragmentów dzieła Tycjana, l. 1831-1834 r.: 1) olej na papierze, 61 x 43,6 cm, nr inw. MNKi/M/157; 2) olej na papierze, 22 x 31 cm, nr inw. MNKi/M/159; obydwie fragmenty jako osobne obrazy pochodzą z kolekcji Jarońskich
Lit.: Oborny 1980, s. 293; Sciré, Valcanover, poz. kat. 179, il. kol. 44

Wstąpienie Marii do świątyni (II) (kopia obrazu L. Giordano), l. 1831-1834, olej na papierze, 32 x 17 cm, z kolekcji Jarońskich, nr inw. MNKi/M/158

Lit.: Oborny 1980, s. 293; Seipol, il. po s. 34

Zabójstwo św. Piotra Męczennika z Werony kopia obrazu Tycjana, l. 1831-1834, olej na papierze, 31 x 20 cm, z kolekcji Jarońskich, nr inw. MNKi/M/156

Lit.: Oborny 1980, s. 293; Zuffi, s. 60-61, il.

6. *Portret Floriana Jarońskiego*, ok. 1871 r.,
nr inw. MNKi/M/145

Sieciech i Krzywousty (portret ojca artysty – Marcina Hadziewicza z synem), l. 1833-1835, olej na płótnie, 66 x 62,3 cm, dar L.W. Kielbassa, nr inw. MNKi/M/151

Lit.: Puciata-Pawłowska, s. 277, 278, il. 35; *Zbiory malarstwa*, poz. kat. 43; Głowacki, Modrzejewska, Ozdoba-Kosierkiewicz, poz. kat. 12; Jeżewska 2002, s. 15, il. kol.

Ugolino – studium głowy męskiej do sceny „Hrabia Ugolino della Gherardesca z rodziną w więzieniu (scena historyczna, XIII w.), ok. 1834 r., olej na tekturze, 43 x 31 cm, z kolekcji Jarońskich, nr inw. MNKi/M/160

Lit.: *Słownik artystów*, s. 9; Oborny 1980, s. 293

Portret żony w stroju ślubnym (Anastazja z Głowackich Hadziewiczowa), l. 1834-1836, olej na płótnie, 64 x 50,5 cm, z kolekcji Jarońskich, nr inw. MNKi/M/142

Lit.: Puciata-Pawłowska, s. 283, il. 40; Oborny 1980, s. 292-293, il. 27 s. 292; Kuczyński, Oborny, s. 76-78, il. 15; *Słownik artystów*, s. 7; Jeżewska 1999, s. 23 il.; Oborny 2000, s. 149

Autoportret (młody artysta), l. 1834-1839, olej na płótnie, 50 x 40 cm, z kolekcji Jarońskich, nr inw. MNKi/M/140

Lit.: Puciata-Pawłowska, s. 291, il. 48; Oborny 1980, s. 293, il. 30; Kuczyński, Oborny, s. 78, il. 16 s. 77; Jeżewska 1999, nr 3, s. 23

Zuzanna i starcy, ok. 1835 r., olej na płótnie, 69 x 55 cm, z kolekcji Jarońskich, nr inw. MNKi/M/152

Lit.: *Słownik artystów* s. 9; Oborny 1980, s. 293; Puciata-Pawłowska, s. 270, il. 25 (rysunek datowany do tego obrazu z 1835 r. w zbiorach Ossolineum); Jeżewska 1999, s. 23 il.

Portret Ludwiki Gropplerowej (siostra Anastazji Hadziewiczowej), przed poł. 1839 r., olej na płótnie, 52 x 40,7 cm, z kolekcji Jarońskich, nr inw. MNKi/M/144

Lit.: Puciata-Pawłowska, s. 283, 286, 288, il. 42; Oborny 1980, s. 293; Jeżewska 1999, s. 23 il.

Autoportret (dojrzały artysta), l. 1844-1848, olej na płótnie, 40,8 x 32,3 cm, z kolekcji Jarońskich, nr inw. MNKi/M/137

Lit.: *Zbiory malarstwa*, poz. kat. 45; *Słownik artystów*, s. 9

Madonna z Dzieciątkiem, ok. 1850 r., olej na płótnie, 44 x 35 cm, z kolekcji Jarońskich, nr inw. MNKi/M/150

Lit.: Oborny 1980, s. 293; Jeżewska 2002, s. 14 il., 15

Św. Izydor, ok. 1850 r., olej na płótnie, 35 x 28,6 cm, z kolekcji Jarońskich, nr inw. MNKi/M/155

Lit.: Oborny 1980, s. 293

Święty uzdrowiciel św. Walenty?, ok. 1850 r., olej na płótnie, 62,5 x 50 cm, z kolekcji Jarońskich, nr inw. MNKi/M/167

Lit.: Oborny 1980, s. 293

Portret Floriana Jarońskiego, ok. 1871 r., olej na tekturze, 65 x 50,2 cm, z kolekcji Jarońskich, nr inw. MNKi/M/145

Lit.: Oborny 1980, s. 293, il. 31 s. 294; *Polaków portret*, poz. 550

Portret Jadwigi Głowackiej (siostry Anastazji Hadziewiczowej), 1885 r., olej na płótnie, na odwrocie nalepka z odręcznym pismem: *Jadwiga Głowacka malowana z fotografii pośmiertnie roku 1885 pr. RH / dnia 26 Wrześ: w Kielcach*, 27,8 x 21,8 cm, z kolekcji Jarońskich, nr inw. MNKi/M/147

LITERATURA*

Benezit E., *Dictionnaire critique et documentaire des Peintres, Sculpteurs, Dessinateurs et Graveurs*. T. 5, Paris 1976, s. 345

Głowacki K., Modrzejewska B., Ozdoba-Kosierkiewicz W., *Kolekcja Ludwika Wiktora Kielbassa w Muzeum Świętokrzyskim. Katalog wystawy*, Kielce 1973

Herrmann-Fiore K., *Fuerer durch die Borghese Galerie*, Roma 1999

Jakimowicz I., Tomasz Zieliński kolekcjoner i mecenas, w: *Studia z historii sztuki*, T. 15, Wrocław 1973

Jeżewska E., *Wystawa jubileuszowa. Nabytki... z lat 1984-1988*, RMNKi T. 17, 1993

Jeżewska E., *Galeria malarstwa polskiego... 1992-1993*, RMNKi T. 18, 1995

Jeżewska E., *Cykl „Kielecka galeria”: Sala Rafała Hadziewiczza*, „Ikar” 1999, nr 3, s. 23

Jeżewska E., *Cykl „Kielecka galeria”: Wielcy malarze Rafał Hadziewicz*, „Ikar” 2002, nr 3, s. 14-15

Kieniewicz S., *Warszawa w latach 1795-1914*, T. 3, Warszawa 1976

* wyróżniono pozycje cyt. w wykazie obrazów; w innych pozycjach podano numery stron, na których znajdują się informacje o artyście

- Kuczyński J., Oborny A., *Pałac w Kielcach. Przewodnik* [Muzeum Narodowe w Kielcach], Kraków 1981
- Lewicka-Morawska A., Małachowski M., Rudzka M. A., *Słownik malarzy polskich. Od średniowiecza do modernizmu*, T. 1, Warszawa 1998, s. 69
- Morawski P., *Rafał Hadziewicz (1803-1886). Życie i twórczość. W 150. rocznicę urodzin* (praca magisterska pod kierunkiem prof. Karola Estreichera na UJ w 1954 r.)
- Oborny A., *Kronika muzealna 1976*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach”, T. 11: 1980, s. 292-294
- Oborny A., *Pałac Biskupów Krakowskich. Muzeum Narodowe w Kielcach*, w: Pieniążek-Samsek M., Oborny A., Głowska J., *Kielce. Historia. Kultura. Sztuka*, Kielce 2000
- Ornamenta Ecclesiae. Sztuka sakralna Diecezji Kieleckiej*, Katalog wystawy [MNKi], Kielce 2000
- Polaków portret własny. Praca zbiorowa pod red. M. Rostworowskiego* [pokłosie wystawy w Muzeum Narodowym w Krakowie w 1979 r.], T. 1: Warszawa 1983, T. 2: Warszawa 1986
- Polski Słownik Biograficzny*, T. 9, Wrocław 1960-1961, s. 226-228 (hasło opr. A. Dzierzbicka, B. Miodońska)
- Puciata-Pawłowska J., *Rafał Hadziewicz (1803-1886) – życie i twórczość*, „Teki Komisji Historii Sztuki [Towarzystwa Naukowego w Toruniu]” T. 2: 1961, s. 213-386
- Rastawiecki E., *Słownik rytowników polskich*, Poznań 1886, s. 124
- Sciré G. N., Valcanover F., *Accademia Galleries of Venice* [Katalog zbiorów], Milan-Venice 1985
- Seipol W., *Luca Giordano 1634-1705* [Katalog wystawy w Muzeum Sztuki w Wiedniu], Wien 2001
- Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających*, T. 3, Wrocław 1979, s. 6-10
- Thieme U., Willi F.C., *Allgemeine Lexikon der Bildenden Kuenstler*, T. 15, Leipzig 1922, s. 421-422
- Warszawa jej dzieje i kultura*, pod red. Gieysztor A., Durko J., Warszawa 1980
- Wiercińska J., *Katalog prac wystawionych w Towarzystwie Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie w latach 1860-1914*, Wrocław 1969
- Zbiory malarstwa polskiego. Katalog* [Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach], opr. B. Modrzejewska, A. Oborny, Warszawa 1971
- Zuffi S., *Tycjan*, Warszawa 1998.

Elżbieta Jeżewska

RAFAŁ HADZIEWICZ, THE PAINTER (1803-1886) – BEFORE THE EXHIBITION

The artist, graduated from the Faculty of Fine Arts at Warsaw University (1822-1825), continued his studies abroad, by scholarship (1829-1833): in Dresden (at J.A. Gros's atelier), Paris and in some towns of Italy (Rome, Venice, Naples, and others). After that he worked by himself: in Cracow (1834-1839) - where he got married to Anastazja Głowacka, in Moscow (1839-1844) - where he taught drawing at the University and at the Designe Strogonov Academy, in Warsaw (1844-1871) - as a professor at School of Fine Arts (SSP) and at Academy of Fine Arts, so called Klasa Rysunkowa - Drawing Class, and from 1871 till the end of his life he worked in Kielce. Together with his wife he was staying there with her family, the Jarociński family, and continued to paint. Before he came to Kielce he had released a few works of art on view in the exhibition of the Zieliński Gallery of Art (which was established in 1860) and trained some followers from the SSP (among them - A. Rycerski). First of all he was famous as an author of neo classicistic portraits and pictures of religious scenes and scenes in accordance with the Old Testament, painted with great care. He also painted historical and mythical scenes. The artistic output of the author can be now found in different collections, mostly in Poland and in Lwów (Lviv - Ukraine). There are some works of him in the National Museum in Kielce (drawing outlines of different themes and 26 works painted in oil, among them portraits: *Self-portrait*, *Portrait of the wife in the wedding gown*, *Portrait of Florian Jarociński - as an apprentice*, and some scenes, for example: *Susan and old men*, *The Virgin Mary entering the temple*), some in church collections (the chapel of the St. Alexander Hospital, town hospital), and some in private collections. The artist took example by the works of former Italian masters from the period of renaissance and baroque (he made copies of their works in his young days), the masters as: Titian, Veronese, Luca Giordano, Guido Reni or Domenichino. There are also some known engravings made by K.W. Kisielewski after pictures of Hadziewicz which were performed in the Warsaw lithographic workshop of M. Fajans.